Kopie
z archivu MZV ČR

IV.

Anglie a Rusko.

26.I. Pozornost politiků celého světa je největším dílem stále upřena k Rusku, kde události se vyvinuly zcela jinak než se Anglie a Francie předpokládala. Intervence nejen, že skončila vojenským neúspěchem, ale nezpůsobila ani seslabení dnešní vlády, jak se doufalo, nýbrž zdá se, dosáhla pravého opaku toho, co bylo jejím ~~politickým~~ původním účelem. Postavení sovětu jednes daleko pevnější, než bylo před rokem a jeho vojenská a agitační akce na Východě začíná zejména Anglii vážně znepokojovati.

Do 21.VI. minulého roku zájem bolševické vlády upoután byl k Západu. Toho dne měla vypuknouti mezinárodní stávka, jež měla býti signálem pro počátek evropské revoluce / Morning Post/. Přání sovětu se však nesplnilo a od toho dne, čím více klesaly naděje sovětu v evropskou revoluci, tím více začal vzrůstati zájem jeho v Asii. Byl sestaven v zahraničním sovětovém ministerstvu Východní departement / s Voznesenským v čele/, jenž se záhy stal centrem revoluční činnosti v Asii. Dal natisknouti spoustu pamfletů ve východních jazycích, zahájil rozsáhlou propagandu a zorganisoval čínský, korejský a perský sovět se sídlem v Moskvě a musulmanské komité s presidentem Jalimovem. Když misse Indů na své zpáteční cestě z Berlína se stavěla v Moskvě a vstoupila v kooperaci se sovětem, bylo rozhodnuto věnovati též největší zájem Indii a vyvinout úsilovnou činnost, jež by vedla k všeobecné vzpouře proti anglickému panství. Za středisko činnosti propagační i vojenské zvolen Turkestan. V Taškentu otevřena řada propagačních škol, kde bolševičtí agenti vyučováni orientálním jazykům a rozesíláni do Indie, Číny a Persie. Právě v poslední době došla sem zpráva, že prý Taškentský sovět se v poslední schůzi rozhodl kon-

Ministerstvo zahraničních věcí
republiky československé.
Příloha k č. 6213

ONDYN. 1920.

Kopie
z archivu MZV ČR

centrovat veškero úsilí na Indii, kde zamýšlí co nejdříve zříditi několik propagačních středisek. Tato politika, provozovaná sovětem již 18 měsíců, není ovšem bezvýsledná a situace v Indii vzbuzuje nyní vážné obavy. Poslední porážky Denikinovy a dobytí Transkaspie přináší sovětu nové výhody a otvírá nové možnosti, jichž tento vynasnaží se plně využíti. Není bezvýznamné oficielní dohodové uznání republik Georgie a Azerbajanu s důležitými přístavy Batumen a Baku. Obě republiky jsou totiž antibolševické, avšak jejich válečné síly naprosto nestačí k odražení nepřátelské invase, která se nyní blíží ze severu, kde je zatlačováno pravé Denikinovo křídlo a z východu přes Kaspické moře, na jehož březích jsou shromážděny značné síly Rudé armády, posílané tam přes Taškent. Nebezpečnost posice obou kavkazských republik zvyšována jest ještě Turky / Enver -pasha/, kteří se snaží vniknout do Kavkazu z jihu. Vedle toho repercusse a místní boje se stále šíří v Mesopotamii proti Angličanům a v Syrii proti Francouzům.

Možná, že tyto nepokoje na Východě jsou jednou z příčin, jež způsobily, že neoficielní mírové praeliminářе se sovětem v Kodani byly přeměněny na vyjednávání veřejné, prozatím ovšem jen týkající se styků hospodářských. Hlavní sloup intervence, nesmiřitelný Clemenceau, ustoupil z politického kolbiště a L.Georgeovi nic nebrání co nejrychleji uzavřít tuto neslavnou kapitolu své intervenční politiky. Před anglickým obecenstvem zahrála vláda zase svoji starou hru: Churchill pro unionisty, L.George pro lid. A [illegible] zvláště uspokojen nebyl nikdo. Unionisti zuřili rozhořčením proti premiérovi a [illegible] sice uznával dobrou vůli L.Georgeovu, ale neskrýval svého přesvědčení, že L.George učiní tento krok, poněvadž mu nic jiného nezbývalo; socialisté též nechápou, proč L.George trpí v kabinetu Churchilla, který

Kopie
z archivu MZV ČR

zřejmě prý pracuje proti němu, třebas že na venek projevována je okázale nejlepší vzájemná shoda.

Sovět raduje se z vítězství, pokládá to za počátek oficielního uznání se strany Dohody, jež dospěla konečně k názoru, že vojenský proti Rusku nic nezmohla a nezmůže. Ovšem sovět nedovede ještě úplně věřit v úpřimnost Georgovu a upozorňuje, že bude stále připraven odrazit každý nový útok. Litvínov přičítá si značnou zásluhu o tento krok Dohody, poněvadž prý se mu podařilo přesvědčit O'Gradyho o absolutní nutnosti zdvižení blokády, o prospěchu, který z toho Rusku a Evropě poplyne. Rusko má mnoho produktů a surovin připravených k výrozu, zejména obilí, dříví, kožešiny, platinu a pod. potřebuje zase na druhé straně stroje, hospodářská zařízení a železniční materiál.

Z hojných amerických komentářů nejzajímavější byl úsudek Hooverův, který se domnívá, že právě toto zdvižení blokády bude mít pro sovět dalekosáhlé, nepříjemné následky. Neboť sovět prý všecky nedostatky a chyby své vlády sváděl stále na blokádu a udržoval rudé armády v nadšení a poslušnosti hlavně poukazováním na to, že jedině bojem proti reakcionářským cizincům může býti Rusko zachráněno před vyhladověním. Nezlepší-li se však vyživovací systém po zdvižení blokády / a Hoover soudí, že pravděpodobně se nezlepší/, může to znamenat pro sovět konec jeho vlády.

Hledat příčiny této "změny" / ~~která vlastně není změnou~~ než officielní/ v dohodové ruské politice nebylo by zatěžko. Je jich mnoho, vojenských, hospodářských i politických. ~~[illegible]~~ ~~z tohoto důvodu považovati za nějaký překvapující [illegible]~~. Byla prostě nutností, vyplývající z celkové situace. Zejména L. George již na podzim minulého roku došel k názoru, že Anglie

1./ bezúčelně promarnila přes 100 milionů liber ,

2./ že Evropa nemůže existovat bez ruských surovin, že taková

Kopie
z archivu MZV ČR

isolace by byla trvalou příčinou neutěšené hospodářské situace i jeho vlastní země.

3./ Vedle toho stále hrozilo nebezpečí, že Němci sblíží se se svým sousedem a že opanují ruské trhy.

4./ Konečně přesvědčení Labour i liberálů / strany jež representují 2/3 Anglie / donutilo vládu po uvážení všech uvedených důvodů k ukončení dosavadní drahé a neplodné politiky.

Anglie poznala též, že pokračování v intervenci bylo by bezúčelné. Invase Angličanů pomohla vládě sovětové probuzením nacionalismu v ruském lidu v té míře, že intervence byla předem věcí prohranou. Naděje na vítězství nové intervence je vyloučena, zvláště kdy žádný spojenec není ochoten ani k finanční ani vojenské pomoci. Proto prospěl si L. George aby Anglii [illegible] vyjednávati a těžila hmotně i [illegible] z tohoto [illegible]

Sovět využil intervence k tomu, že veškeren zájem lidu svedl k potírání nepřátel a všechny své nedostatky a vady, jak Hoover podotýká, vysvětloval a omlouval jako účinky blokády. Za tím však pracoval jak na organisaci armády, tak na organisaci vnitřní a na upevnění svého postavení.

V mnohém poznal pochybenost, nebo praktickou ~~nespravedlnost~~ neproveditelnost svých idejí a upustil od nich. Pochopil též eminentní důležitost hospodářské reorganisace Ruska. Otevřeny továrny a dělnictvu opatřena tak práce a výživa. Tak vnitřní situace, třebas pomalu, přece se zlepšuje. Dnes, kdy reakce už nehrozí, bude ovšem lid věnovati zvýšenou pozornost své vládě, jejíž budoucnost bude záležeti na tom, zda správně posoudí, jak dalece musí upustiti od některých svých extrémů a jak dalece musí se vrátit k principům řádu starého.

26. II. Některé z důvodů, jež přivodily změnu ve vládní politice ruské, uvedl L. George ve své zahajovací parlamentní řeči

6213

Kopie
z archivu MZV

/ při otevření jarního zasedání 10./II./ kde omlouval svoji ruskou politiku minulého roku / Přehled situace ze 16./II./. Lord Robert Cecil při debatě o mírové smlouvě 12.II. učinil určité návrhy: Jest úkolem Ligy národů, aby na slavnostní veřejné schůzi prohlásila, že všechny státy ve východní Evropě mají okamžitě ustati v boji a evakuovat svá vojska z ruského území, pod výhrůžkou přísného blokování státu neuposlechnuvšího. Dále měla by býti jmenována Ligou mezinárodní komise, jejímž úkolem by bylo osobně seznat a prozkoumat pravý stav Ruska a upravit jeho poměr k sousedním státům.

Zajímavo je, že oficielní memorandum, vydané Mírovou konferencí o příští politice Dohody k Rusku / 24./II./, téměř se shoduje ve dvou hlavních bodech s výše uvedeným návrhem Cecilovým.

1./ Dohoda radí [nerozkazuje] pohraničním státům ruským, aby přestaly v bojích proti sovětu; radí jim zejména, aby nezačínaly boj agresivní, jež v první řadě by jim uškodily.

2./ Spojenci po minulých zkušenostech dospěli k přesvědčení, že diplomatické styky s vládou sovětovou budou moci zahájiti teprve, až sovět opustí svoji dosavadní politiku ukrutností a násilí a přistoupí ve svých jednáních diplomatickém jednání a zvyklostem civilisovaných států.

3./ Dohoda souhlasí s vysláním mezinárodní komise do Ruska, jež by prozkoumala pravý stav. Vyslání této komise jest svým úkolem Ligy národů, jež se vyzývá, aby v tomto směru zahájila jednání.

Ač memorandum zní kompromisně, je z něho zřejmé, že k oficielnímu míru s Ruskem je již jemom malý krok. Italský premiér přál si bezpochyby, aby prohlášení mělo radikálnější a určitější formu, avšak Millerand odpíral jistě neústupně dáti sankci k nějakému politickému jednání se sovětem. A tak Lloyd George který přirozeně sympatisuje daleko více s Nittim, vypracoval prohlášení, jež zřetelně mluví, při tom však z taktických důvodů formálně vyhovuje vůli Millerandově.

LONDYN. 1920. 6213 J. Smrkovský